

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Divre ha-yamim 1

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 581 [1820/1821]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9558

ת ר ג ו ם א ש כ נ ז י

גַּאֲנָצָאֲפֶּפֶרֶם , שְׁמַעְטֶם דַּעַם מֵאָרְגַּעֲנִים אֹנֵד דַּעַם אֲבַעֲנֶרֶם גַּאֲנָצָאֲפֶּפֶרֶר
 דְּאֶרְצוֹבְרִינְגֵּעַן , אֹנֵד צוֹ דִּינְעֵן נֶאָךְ אֲלֵלֶעֶם , וּוְאִם פֶּאָרְגַּעֲשֵׁרִיבֵעַן אִיזֵט
 אִין דַּעַר לַעֲהַרַע דַּעַם עוּוִיגֵעַן , וּוְאִם עַר יִשְׂרָאֵל גַּעֲכָאָט . [מא] מִיט
 אִיהֲנֵעַן וּוְאֶרְעַן הַיִּמֵּן , יִדְוֹהוּן אֹנֵד דִּיא אִיבְרִיגֵעַן עַרְלֵעֹנֵעַן , דִּיא מִיט
 נֶאָמַעַן עַרְנֶאָנְגֵט וּוְאֶרְעַן , דַּעַם הַעֲרָרֵן צוֹ דֶאָנְקֵעַן , דֶאָם וּוִינַע גִּיטַע עוּוִיג
 וּוְעַהֲרַט . [מב] הַיִּמֵּן אֹנֵד יִדְוֹהוּן הַאָטְמַעַן טַרְאָמְפֶּעֲטַעַן אֹנֵד צִימְבַעֲלֵן ,
 זִיךְ דֶאֶרְוִיף הַעֲרָעַן צוֹ לֶאָסְסֵעַן , אֹנֵד אַנְדֶּרַע וּוְעַרְקֶצִיגֵעַ דַּעַר גַּאָטְטַגַּע .
 וּוִייהֲטַעַן טַאָנְקוֹנֶסֶט ; דִּיא זַעֲהַנַּע דַּעַם יִדְוֹהוּן וּוְאָכְטַעַן אִם טַהָאָרַע .
 [מג] זָא צָאָג נֹון דֶאָז גַּאֲנַצַּע פֶּאָלְק הִיִּן , יַעֲדַעַר נֶאָךְ וּוִינַעִם הַוִּיזַע ,
 אֹנֵד אֹוִיךְ דֹוִיד בַּעֲנָאָב זִיךְ הַיִּנּוּעַנַּע , זִיִּין הַוִּיז צוֹ זַעֲגֵנְעַן .

יך [א] דֶאָ נֹון דֹוִיד אִין וּוִינַעִם פֶּאָלְאָסְטַעַן וּוְאֶהֲנַמַּע , שְׁפֶרְאָךְ עַר
 אִינֶסֶט צוֹ נַתָּן , דַּעַם פֶּרְאָפֶּעֲטַעַן : " וִיחַע ! אִיךְ וּוְאֶהֲנַע אִין דַּעַם
 " צַעֲדַעַרְנֶפֶּאָלְאָסְטַעַן , אֹנֵד דִּיא בּוֹנְדַעֲסֶלְאָדַע דַּעַם עוּוִיגֵעַן שְׁמַעַהֲט
 " אֹנֵטַעַר טַעֲפִיכַעַן . " [ב] נַתָּן אַנְטוּוְאֶרְטַעַטַעַן דַּעַם דֹוִיד : " אֶל .
 " לַעַם , וּוְאִם דֹוִא וּוִילְלַעֲנִים בִּיסֶט , טַהֲוַע ; דַּעַן דַּעַר עוּוִיגַעַן אִיזֵט מִיט
 דִּיר . " [ג] אַבַּעַר נֶאָךְ אִין דַּעַרְזַעֲלַבַּעַן נֶאָכְט וּוְאֶרְדֶּר דֶאָז וּוְאֶרְטַעַן דַּעַם
 עוּוִיגֵעַן דַּעַם נַתָּן , וּוִיא פֶּאָלְגַט : [ד] גַּעַה הִיִּן , אֹנֵד זֶאָגַע דֹוִיד ,

ב א ו ר מִינַעִם

הַקּוֹדֶשׁ , וּלְעִשׂוֹת כָּל עֲבוֹדָתְךָ , אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' נְתִירַת מִשָּׁה . (מא) יַעֲמַהֵם הַיִּמֵּן וְכוּ' .
 אֲסַף וְאִסְוִי הִיוּ צִירוֹשִׁלִּים , לְאוֹרֶשׁ סֵס לְפִנֵּי אֶרֶץ כְּרִית ה' , וְהַיִּמֵּן וּוִדְוֹתוֹן וְשֶׁאֵר הַמִּצְוִרִים
 הַנִּכְתָּרִים הַוִּיזֵט לְדוֹק הַכֶּהֵן וְאִסְוִי הַכֶּהֵנִים בְּנִגְעוֹן , לְשׁוֹרֵר וְלִנְגֵן כְּלִי שִׁיר דְּכַר יוֹם צִיּוּמוֹ ,
 בַּעַת הַקֶּרֶבֶת תְּמִיד שֶׁל שֶׁמֶר וְשֶׁל בֵּין הַעֲרָבִים . (מב) יַעֲמַהֵם הַיִּמֵּן וּוִדְוֹתֵן חֲצוֹצְרוֹת .
 פִּירוֹשׁ , יַעַם הַיִּמֵּן וּוִדְוֹתוֹן פְּגוּזוֹת , וְאִמֵּר הַבִּיכּוּי קוֹדֶשׁ הַהוֹדְעוֹת , וְכֵן (שְׁמוֹת ב' וי"ו)
 וְתַפְתַּח וְתִרְאֶה אֶת הַיֶּלֶד , וְהִמַּתּוּ חִיתִי לְחֵם (אִיבֵן ל"ג ב'), יִבִּיאֶה אֶת תְּרוּמַת ה'
 (שְׁמוֹת ל"ה ה'), וְהוֹלַתְּ , כֹּאֲשֶׁר זָכַרְנוּ בְּסֵפֶר מַכְלָל . (ד"ק) . וְכִלִּי שִׁיר הָאֱלֹהִים .
 מִסְדֵּר הַטַּעֲמִים הַפְּרִיד מֵלֵת כְּלִי בְּטַעַם טַפְחָא , וְיִבְנֶה מֵלֵת שִׁיר לְמֵלֵת הָאֱלֹהִים
 בְּטַעַם מִרְכָּא , וְעַל פִּי זֶה מִתּוֹרַגֶס . וְבִנְיַי יִדְוֹהוּן לְשַׁעַר . אֵלֶּה הִיוּ שׁוֹעֲרִים לְפַתַּח אוֹהֵל
 מוֹעֵד בְּנִגְעוֹן , וְעוֹבֵד אֱלֹהִים וְחוֹסֵה הִיוּ שׁוֹעֲרִים לְפַתַּח הָאוֹהֵל , אֲשֶׁר הָיָה בּוֹ אֶרֶץ כְּרִית ה'
 צִירוֹשִׁלִּים (לְמַעַל מִזֶּה פְּסוּק ל"ח) . (סג) וַיִּסּוּב דֹוִיד לְכַרֵּךְ אֶת בֵּיתוֹ . וְכַשְׁמוּאֵל
 (ב' וי"ו כ') : וַיִּשַׁב דוֹד לְכַרֵּךְ אֶת בֵּיתוֹ .

יך (א) וַיְהִי כֹאֲשֶׁר יָשָׁב דֹוִיד וְכוּ' . וְכַשְׁפֶּר שְׁמוֹאֵל (ב' זי"ג א') מִפֶּרֶשׁ הַכְּתוּב יוֹתֵר ,
 וְאֹמַר : וְה' הִנִּיחַ לוֹ מִסְנִיב מִכָּל אוֹיְבָיו . בְּבֵית הָאֲרָזִים . בַּה"א הַיְדִיעָה , כִּי
 הוּא מוֹסֵב עַל בֵּית הָאֲרָזִים , אֲשֶׁר בְּטוֹ עַבְדֵי חִירֶס , מֵלֶךְ טוֹר , לְדוֹד , וְהַזְכִּירוֹ הַכְּתוּב לְמַעַל
 מִזֶּה (י"ד ח'), וְעַל פִּי זֶה חֲרַגְמֵתִי אֲשַׁכְּנִיז , וְכַשְׁפֶּר שְׁמוֹאֵל (שֶׁס פְּסוּק ב') כְּתוּב : בְּבֵית
 אֲרָזִים , בְּלוֹ ה"א הַיְדִיעָה . (ד) לֹא אֶתַּח גִּו' . בְּלִשָּׁן שְׁלִילָה , וְכַשְׁמוּאֵל (שֶׁס פְּסוּק
 ה')

אשר בגבעון : " להעלות עלות ליהוה על מזבח
העלה תמיד לבקר ולערב ולכל הכתוב בתורת
יהוה אשר צוה על ישראל : " ^{יח} ועמהם הימן
וידותון ושאר הברורים אשר נקבו בשמות להודות
ליהוה כי לעולם הסדו : ^{יט} ועמהם הימן וידותון
הצצרות ומצלתיים למשמיעים וכלי שיר האלהים
ובני ידותון לשער : ^כ וילכו כל העם איש לביתו
ויסב דויד לברך את ביתו :

יז א ויהי כאשר ישב דויד בביתו ויאמר דויד אל
נתן הנביא הנה אנכי יושב בבית הארזים
וארון ברית יהוה תחת יריעות : ^ב ויאמר נתן אל
דויד כל אשר בלבבך עשה כי האלהים עמך :
ג ויהי בלילה ההוא ויהי דבר אלהים א נתן לאמר :
ד לד ואמרת אל דויד עבדי כה אמר יהוה רא

ר ש י אחה

עזב שום כהן עם הארון כי לא הולכו לעבוד עבודת זבח לקרבן : (יח) ושאר
הברורים המוזכרים : אשר נקבו בשמות . אנשים גדולים קרויים בשם לשורר לפני
המזבח בשעת הקרבת הקרבנות : (יט) ובני ידותון לשער . כמו לשוערי' ובשנת
הארבעים לנולדות בית דוד שמו אותם ראש למשוררים כדכתיב לידותון בני ידותון
וגו' ששה על ידי אביהם הנבא על הודות והלל ליי' :

יז (א) ויהי כאשר ישב דוד . שמואל כתיב ויי' הניח לו מסביב וגו' . וארון
האלהים ישב בתוך היריעה כדכתיב למעלה הימנו בתוך האהל אשר נטה לו
דוד אמר דוד הקב"ה קיים בי והניח לכס מכל אויביכם מסביב וגם אנכי נוטל עלי
לעשות מה שכתוב בסמוך והיה הנקום אשר יבחר ה' אהיכם בו לשכן שמו שם כלומר
אעשה לו משכן : (ג) ויהי בלילה ההוא וגו' . מפורש במדרש אמר לו הקב"ה לנתן

סכניס

מכלל יופי מן קאפי טעל טו

טו (ה) הודו ליי' . דברי דוד למשוררים ולקהל : קראו בשמו . לצעוק ולהחזיק
אליו כמו ואני אקרא בשם ה' . ופירוש עלילותיו העלילות שהתעולל

שער
מיוז
מיט
מיט
עוויג
עלן
שגע
ע
ע
ער
דעם
עהט
אל
מיט
דעם
ר
כו'
ירלים
יומו
דוח
ויו'
ת ה'
הים
להים
ואהל
ית ה'
שמואל
ותר
ה כ'
מעלה
בכית
ססוק

אתה תבנה לי הבית לשבת : ה כי לא ישברתי
 בבית מן היום אשר העליתי את ישראל עד היום
 הנה ואהיה מאהל אל אהל וממשכן : ו בכל אשר
 התהלכתי בכל ישראל הדבר דברתי את אחד
 שפטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי לאמר
 למה לא בניתם לי בית ארזים : ז ועתה כה תאמר
 לעבדי לדוד כה אמר יהוה צבאות אני לקהתיך
 מן הנה מן אחרי הצאן להיות נגיד על עמי ישראל :
 ח ואהיה עמך בכל אשר הלכת ואברית את כל
 אויביך מפניך ועשיתי לך שם כשם הגדולים אשר
 בארץ : ט ושמתו מקום לעמי ישראל ונטעתיהו

ושכן רש"י

הנביא האדם הזה אשר אני שולחך אליו נדרן הוא לא ואמור לו עד שלא ישבע לבנותו
 לא אתה תבנה הבית לשבתי • ד"א האדם שאני שולחך אליו זרין הוא לך אמור לו
 קודם שיסבור פועלים : (ה) ואסי' מאהל אל אהל וממשכן • כלומר ואהיה מתהלך
 מאהל אל אהל וממשכן אמשכן מגלגל לנוב ומנוב לשילה ואע"ג שהייתי מטלטל מאהל
 אל אהל וממשכן ליושכן : (ו) בכל אשר התהלכתי בכל ישראל הדבר דברתי את
 אחד שופטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי לאמור למה לא בניתם לי בית ארזים •
 זה לא עשיתי ואף הם נאיה' לא עלה במחשבת לבנות לי בית כאש' עלה במחשבתך :
 (ז) כה אמר ה' צבאות • מה שעל' במחשבתך אני אשלם לך : מן הנוה נוס הרועים
 וגדרות לאן : (ח) ועשיתי לך שם כשם הגדולים • כשם מלכים גדולים כי למועלה
 כתוב ויאל שם דוד בכל הארצות : (ט) ושמתו מקום וגו' ושכן תחתיו • לא כמו
 שהיה בימי שאול כשהרג שאול ונסו ישראל וישבו פלשתים תחתם : ולא יוסיפו בני

מכלל יופי מן קאפיטעל יז

כפלשתיים על דבר הארון : (ט) שירולו • בפה : זמרו לו • בכלי : (יא) דרשו
 י"י ועזו • הארון נקרא עזו כטו שכחוב ויהן לשבי עזו : (יב) חבל נחלחכם • לנכח
 ישראל : (יג) בהיוחכם • כנגד האבות וכן אמר בחלים בהיוחם : (כג) אל
 הגעו במשיחי • גדולי וסיכי ולפי שטנוי המלוכה והגדולה על ידי משיחה נאמ'
 למנוי אף על פי שאינו על ידו משיחה כלשון משיחה וכן ומשחת את חואל חמשח
 לנביא החתיך יען משח ה' אותו : (מג) ומצלחים למשמיעים • פירוש להיוחם
 משמיעים וכן וחרכ אויביך למשגת להיוחה משגח :

ה ר נ ו ם א ש כ נ ז י

פ

מיינער דינער : " זא שפריכט דער עוויגע : דוא זאללסט מיר נישט
 " דען טעמפעל צום וואהנויך ערכויען . [ה] איך וואהנטע אויך נאך
 " אין קיינעם טעמפעל , פאן דעם טאגע אן , דא איך ישראל (אויז
 " מצרים) העראויף פיהרטע , ביו אויף דיזען טאג ; איך גינג אימער
 " פאן צעלט צו צעלט , פאן איינער שטיפטסהיטטע אין דיא אנדרע
 " [ו] איבעראלל , ווא איך אין גאנץ ישראל וואנדעלטע , שפראך איך
 " וואהל אין ווארט צו איינעם דער ריכטער ישראל'ס , דעם איך בע .
 " פאהל , מיין פאלק צו רעגירען , זאגטע איך יע : ווארום בויעט איהר
 " מיר קיינען צעדערנטעמפעל ? " [ז] זא זאגענון מיינעם דינער דוד :
 " זא שפריכט דער עוויגע צבאות : " איך נאהם דיך וועג פאן דער הירדע ,
 " פאן דען שאאפען , דאס דוא העררשער זייעסט איבער מיין פאלק ישראל
 " [ח] איך וואר מיט דיר , ווא דוא גינגעסט , ראטטעטע אלל דייע
 " פיינדע אויז פאר דיר ; אונד מאכטע דיר איינען נאמען , וויא דער
 " נאמע דער גראסען אויף ערדען איזט . [ט] איך בעשטיממענון
 " פלאץ מיינעם פאלקע ישראל , פפלאנצע עו , דאס עו אן זיינער
 " שטעללע וואהנע , ניממער בעאונרוהיגט ווערדע , דאס דיא זעהנע
 " דער אונרוהיגייט עו ניממער פערדערבען , וויא עהדעם , [י]

אונר

ב א ו ר

ה' : האתה תבנה לי בית לשבתי ? בלשון שאלה , והענין אחדי (ה) אשר העליתי את
 ישראל . ממזרים , וכן כתוב בשמואל (שס פסוק וי"ו) : למיזם העלותי את בני ישראל
 ממזרים . ואהיה . מתהלך , וכן כתוב בשמואל (שס) , וכן תרגמתי . מאוהל אל אוהל
 וממשכן * רופה לומר , ומשכן אל משכן , ולפי שאמר מאוהל אל אוהל , סומך על המנין ,
 ופירוש מאוהל אל אוהל וממשכן , מאוהל מועד אשר במדבר , לגלגל , ומגלגל לשילה , ומשילה
 לנוב , ומנוב לגבעון , ובכל אלה המקומות , תחת היריעות , היה הארון והמוזב , ואף כל
 הימים , שהיה הארון נקריט יערים , היה המזבזבז ובגבעון . (רד"ק) . ובשמואל (שס)
 כתוב : באוהל ובמשכן , והכוונה אחת * (ו) את אחד שופטי ישראל * במקומו ,
 בספר שמואל (שס פסוק וי"ז) : את אחד שבני ישראל , כי השופט והראש נקרא שבע , כמו
 (ראשית מ"ט וי"ד) לא יסור שבע מיהודה , שבע מיסור שבע מלכותך (תהלות מ"ה וי"ז) .
 (רד"ק) . (ז) מן הנהו * גדרות הנאן כהראת נוה , כמו (בפניה ב' וי"ו) גוית כרות
 דועים וגדרות לאן . (רד"ק) . (ד) ועשיתי לך שם בשם הגדולים * כמו שאמר
 למעלה (י"ד וי"ז) : ויבא שם דויד בכל הארצות , ויה' נתן את פחדו על כל הגוים . (הג"ל) .
 (ט) ירגנו . כל ענין רוגז הוא הפך המנוחה , כמו לברגו (דברים כ"ט ס"ה) , ודימיו .
 לבלוחו . ענין כליון , כמו (תהלות ק"ב כ"ז) כנגד יבולו . ובשמואל (ב' וי"ז וי"ד)
 כתוב : לענותו . (י) ולשימים יגו' . בהאשונה היו מכלים אותם , ואף מימים , שניויותו
 עליהם שופטים , גם כן היו מענים אותם , ואף על פי שהיו מושיעים אותם השופטים , לא
 היה להם מנוחה שלמה עד עתה . (רד"ק) . והכנעתו את כל אויביו . ובשמואל (שס)

סטוק

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

" אונד אין דען טאָגען , דאָ איך ריכטער איבער מיין פּאָלק ישראל בע .
 " פּעהליגטע ; איך דעמיטהיגע דיינע פּינדע אללע . זאָ פּערקינד' איך
 " דיר , דאָס דער עוויגע איין (קעניגליכעס) הויז דיר בויעט .
 " [יא] זינד דיינע טאָגע איינסט פּאָללענדעט , צו דיינען פּעטערן הינ .
 " צוגעהען : דאָן ערהעבע איך דיינען נאָכקאָממען נאָך דיר , דער איי .
 " נער דיינער זעהנע זיין ווירד , אונד בעפּעסטיגע זיין רייך . [יב] ער
 " זאָלל איינען טעמפעל מיר בויען , אונד איך בעפּעסטיגע זיינען מהראָן
 " עוויגליך . [יג] איך בין איהם פּאָטער , אונד ער איזט מיר זאָהן ;
 " מיינע גיטע ענטציהע איך איהם ניא , וויא איך זיא דעם ענטצאָג ,
 " דער פּאָר דיר וואָר . [יד] איך ערהאַלטע איהן אין מיינעם הויע
 " אונד אין מיינעם רייכע עוויגליך ; זיין מהראָן שטעהט פּעסט אין עוויג .
 " קייט . " [טו] אַללע דיזע וואָרטע , וויא דים גאַנצע געזיכט וואָר ,
 " זאָ שפּראַך נתן צו דויד . [טז] היראויף קאָם דער קעניג דויד , זעצ .

ב א ו ר

טע

פּסוק י"א) : והנחתי לך מכל אויבך . ואגיד וכו' . ובשואל (שם) : והניד לך ה'
 כי בית יעשה לך ה' . והנה כל המאמר האחרון הזהגס הוא דברי האלהים אל נתן הכניא ,
 לאמור לדוד המלך , וכן נראה ממאמר הכתוב להלן (פסוק ט"ו) : ככל הדברים האלה ,
 וככל החזון הזה , כן דבר נתן אל דויד , כי כל הפרשה הזאת עד הפסוק ההוא היא דברי
 האלהים אל נתן , ומה שאמר : יבנה לך ה' , בלשון נספר , ולא אמר : אבנה לך ,
 בלשון עובר בעדו , כן דרך לשון עבר במקומות רבים , כמו (שמות כ"ד א') ולא משה
 אמר , עלה אל ה' , ודומיו , ולדעת קצת יהיה שאמר : ואגיד לך וכו' דברי נתן , והוא
 מאמר נוסגר (פארענטהעוים) , ופירוש הראשון הוא יותר נכון , ועל פיו תרגמתי ,
 וראה בביאור החכם ר' שמואל רעטטאלר לספר שמואל (שם) , ובביאור החכם
 פראַפּעססאָר וואַלפּסוואָהן להפטרות שמיני (פסוק ל"ד) . ובית . הוי"ו במקום מלת
 כי , האמורה פה בספר שמואל , כמו שהזכרתי , והוא כמו (שמות י"ד ט"ו) דבר אל
 בני ישראל ויסעו , ודומיו . (יא) ללכת עם אבותיך . ובשואל (שם פסוק י"ב) :
 וסכנת את אבותיך , אשר יהיה מבניך . ובשואל (שם) : אשר יבא מועיך .
 (יב) הוא יבנה לי בית . המאמר הזה הוא היפוך מאמר : לא אהה חבנה לי הבית
 לשבח (למעלה מזה פסוק ד') , אשר המלכו הכניא את דבריו , וזה טעם כפל הלשון ,
 צבוא כינוי הגוף עם סימן הכינוי בפעל , כמו : ואתה אמרת היסב איטיב עמך (ראשית
 ל"ב י"ג) , שהוא הפך מאמר : פן יבוא והכניא אב על בניס (שם פסוק י"ב) , ודומיהם
 רבים , ולזה כיוונתי גם בתרגומי האשכנזי . (יג) אני אהיה לו לאב וכו' . ובשואל (כ'
 זי"ן י"ד) הוסיף הכתוב עוד , ואמר : אשר בהעוותרו , והזכרתי צבנט אשסיס ובנעני בני
 אדט , ומה שלא נכתב המאמר הזה פה , הוא מפני כבוד דוד , כי לא יספר הכתוב בספר
 הזה מאומה נגד כבוד בית דוד , וכאשר העיר ר"ט ז"ל בזה , כאשר הסירותי מאשר היה
 לפניך . ובשואל (שם פסוק ט"ו) : כאשר הסירותי מעם שאול , אשר הסירותי מלפניך .
 (יד) והעמדתיהו וכו' . ובשואל (שם פסוק ט"ז) : ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם
 לפטך , כסאך יהיה נכון עד עולם , בביתו ובמלכותו . בית המקדש וארץ ישראל , שהם
 בית ומלכות האלהים . (טז) לפני ה' . לפני הארון . (דש"י לספר שמואל כ' זי"ן י"ט) .

וּשְׁכֵן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגֹז עוֹד וְלֹא יוֹסִיפוּ בְנֵי עוֹדָה
 לְבַלְתּוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרֵאשׁוֹנָה : י וּלְמִיָּמִים אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 שְׁפֹטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִכְנַעְתִּי אֶת כָּל אוֹיְבֶיךָ
 וְאֶגֶד לְךָ וּבֵית יִבְנֶה לְךָ יְהוָה : יא וְהָיָה כִּי מִלְּאוֹ יָמֶיךָ
 לָלֶכֶת עִם אֲבֹרְתֶיךָ וְהִקִּימוּתִי אֶרֶץ זָרַעךָ אֶתְחַרְתֶּךָ
 אֲשֶׁר יְהִי מִבְּנֶיךָ וְהִכִּינוּתִי אֶת מַלְכוּתוֹ : יב הֲוֵאֵל
 יִבְנֶה לִּי בַּיֶּרֶךְ וּכְנַנְתִּי אֶת כֶּסֶף עַד עוֹלָם : יג אֲנִי
 אֶהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יְהִי לִי לְבֵן וְחִסְדִּי לֹא אֶסִּיר
 מֵעַמּוֹ כַּאֲשֶׁר הִסִּירוּרְתִּי מֵאֲשֶׁר הָיָה לִפְנֶיךָ :
 יד וְהֶעֱמַדְתִּיהוּ בְּבֵיתִי וּבְמַלְכוּתִי עַד הָעוֹלָם וּכְסֹף
 יִהְיֶה נֶכֶן עַד עוֹלָם : טו כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְכָל
 הַחֻזֹן הַזֶּה בֵּן דָּבָר נָתַן אֵל דָּוִד : טז וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ דָּוִד
 וַיָּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהִים וּמִי

ר ש"י ב"ח

עולה לבלותו. כמו לענותו. (י) ולמימים אשר צויתי שופטים על עמי ישראל. לא
 היה מנוחה להם כמוך אשר הכנעתי את כל אויביך לפניך. ואגיד לך. מה יהיה
 שריך שרית לננות לי בית. וצית יבנה לך ה'. אתה חשבת לננות לי בית לשני
 צחות מה יהיה שריך ומנשרך הקצ"ה כי בית יעשה לך ה' שיתן לך בן שימולך
 תחתך וישב על כסא ישראל צוקווד וכל דבר שותקיים בן הדם אחריו קרוי צית
 וכן הוא אומר והקימותי את זרעך אחרך. (יא) ויהיה כי מלאו יומך ללכת עם
 אבותיך. כלומר אל תירא שאני מוותר את הדבר אלך כי מלאו יומך אז יהיה ואל
 והקימותי את זרעך אחרך וגו' (מלכים א' ח') והכינותי את מלכותו. וכן הוא
 אומר בשלמה ותכון מלכותו מאד. (יג) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן.
 וצמואל (צ' ז') כתיב אשר בהעותו והוכחתו צצט אנשים ופתרון אסיחטא נגדי
 איסרנו על יד כהדס שמוסר את צנו צצט אנשים שהקים לו לשטן אחרון ואת הדד
 ועל אותו פסוק נופל לומר וחסדי לא אסור מומו כהאשר הסירותי מעם שאל שהיה
 לפניך וכשפגע לפני העברתי הנוכח מומו ומזרעו וצמואל (סס) כתיב מעם
 שאל ומה שלא נכתב כאן אשר בהעותו וגו' משום כבודו של דוד שאינו רוצה לדבר
 צזה הספר שם זילנו לצי' דוד. (טז) כי הביאותני עד הל' ממה רועים הביאתני

דברי הימים א יז

ביתי כי הביאתני עד הלם : יז ותקטן זאת בעיניך
אלהים ותדבר על בית עבדך למרחוק וראיתני
כתור האדם המעלה יהוה אלהים : יח מה יוסיף
עוד דוד אליך לכבוד את עבדך ואתה את עבדך
ידעת : יט יהוה בעבור עבדך וכלבך עשית את כל
הגדולה הזאת להדיע את כל הגדלות : כ יהוה
אין כבוד ואין אלהים זולתך ככל אשר שמענו
באזנינו : כא ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ
אשר הלך האלהים לפדות לו עם לשום לה שם
גדלות ונוראות לגרש מפני עמך אשר פדית

ר ש"י מסצרים

למלכות : (יז) ותקטן זאת דעייך . שנתת לי המלכות למרחו' שהעמדת את
מלכותו לעתיד רחוקו' שאמרת והעמדתהו בציתי ובמלכותי עד עולם . וראיתני
כתור האדם המעלה . שהשיתני והושפתני בשורות הגדולים . כלומר קטן הייתי
והושפתני בשורות נדיבי עמך שאמרת לי ועשית ליך שם גדול כשם הגדולים . כתור
פתרון שורה ודוגמא בסוכה ראש תור ירק : (יח) מה יוסיף עוד דוד אליך .
כתרון מה לורך עוד לדוד לבקשך : לכבוד את עבדך . בשביל לעשות כבוד לי שאני
כתדך ואתה ידעת מואליך ובשמואל (שם) נתיב ומה יוסיף דוד עוד לדבר אליך
ענתה ידעת את עבדך ה' : (יט) ה' בעבור עבדך . כך מוסב הפסוק זה על
והעליון ועל כך עשית להודיעני את כל הגדולה הזאת שהודעהני והכל מרעון לך לכן
ה' אין כיווך ושמה תאמר גדול כמוהו אינו אבל מעט קטן מומנו יש לך נאמר :
ה' כ) ואין אלהים זולתך אין כיווך ואין זולתך בחלסיך אף צעמונים : ככל אשר
(מענו באזנינו . כל ימינו : (כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד . ומוהם הם מיוחדים
שוכל העמים וזה אשר הלך האלהים בעצמו לפדות לו לעם כמו שכתוב חני יולא בתוך

באור

עד הלום . שהמלכותני , ואני קטן ונזה . (רד"ק) . (יז) וראיתני כתור האדם
רמעה . כלומר , הראיתני כמעלה גדולה , כתכונת האדם הגדול , ואני שפל ונזה , ותור
הוא לשון חכמה , וכן תורת האדם , שאמר בספר שמואל (שם פסוק י"ט) , וקרוב לו
(שיר ח' יו"ד) באו לסייד בתורים , שהם הפנינים , המסודרים ומחזרים על סדר
ותכונה . (הכל') . וכתנ"ח ז"ל צוה : , השיתני והושפתני בשורות הגדולים , כמורה ,
.. פתרון שורה , ודוגמא בסוכה : ראש תור ירק . " (טעמת נפל פה בדכוס , כי הלשון הזה

ח ר נ ו ם א ש כ נ ז י פ כ

מע וך נידער פאָר גאַט , אינד זאַנטע : ״ ווער בין איך , עוויגער ,
״ הערר ! אונד וואָס איוואַ מיין הייז , דאַס דואַ מיך זאָ ווייט בראַכ ,
״ טעסט ? [יז] דיס וואַר אין דיינען אויגען נאָך צו קליין , אָ הערר !
״ אונד דואַ פּערהיסעסט איבער דאָו הויז דיינעס קנעכטעס אין דיאַ פּערנע
״ צוקונפּט , ערוואַהעסט מיך ציר רייהע דער ערהאַכנע מענשען , עוויגער ,
״ הערר ! [יח] וואָס קאַן דויד דיר נאָך פּאַדשעללען , ווענען דער
״ עהרע דיינעס קנעכטעס ? דואַ ערוונהלמעסט יאָ דיינען קנעכט .
״ [יט] עוויגער ! דיינעס קנעכטעס ווענען , נאָך דיינעס וויללען מהאַ .
״ טעסט דואַ אַלל דיס גראַסע , מאַכטעסט אַלל דיאָ גראַסען דינגע קונד .
״ [כ] נימאַנד גלייכעט דיר , עוויגער ! אויסער דיר איוואַ קיין נאָט ,
״ נאָך אַללעס , וואָס וויר מיט אונזערן אַהרען פּערנאַהמען . [כא] אונד
״ ווער גלייכעט דיינעס פּאַלקע ישראל , דעס איינציגען פּאַלקע אויף ער .
״ דען , אום דעססען וויללען דער עוויגע הינצאָג , עס זיך צום פּאַלק
״ צו ערלעזען , וויאַ דואַ דיר איינען נאַמען פּאַן גראַסען , פּורבטאַען
״ וואונדערן מאַכטעסט . פּאַר דיינעס פּאַלקע , דאַו דואַ אויז מצרים
״ ער .

ב א ו ר

לא נמאָל צווכה , רקַס (זיין ע"א) כאַר : ראש חור , אַנל ראש חור ירק נמאָל
בכלאים (פרק ג' משנה ג') . ועל פיזה תרגמתי . וראיתני . בחרתני , כמו ואתה תחזה
(שמות י"ח כ"א) . כחור . כמו טורים (שמות כ"ח י"ז) , יכמו שורה (איוב כ"ד י"א) ,
בחילוף דש"לנה ובחילוף אומיות השיכים יאומיות הלשון , כמו שיר בלשון עבר , חורא
בלשון כשדים , ודומיו , כאַר כודעו החילופים האלה למינינו מנשא הלשונית . האדם
המעלה . בנו אדם הנעלים והמחזיקים במעלתם הגדולה . (יח) מה יסיף עוד דויד
אליך . ענינו : מה יוסיף עוד דוד לדבר אליך , וכן כתיב בשמואל (ב' ז' כ') , וכן
תרגמתי אשכנזית . ידעת . בחרת , כמו ידעתך נשם (שמות ל"ג י"ב) , יכמו שתרנס
שם רמ"במן ז"ל . (יט) ה' בעבור עבדך וכו' . ובשמואל (שם פסוק כ"א) : בעבור
דברך וכלנך עשית את כל הגדולה הזאת , להודיע את עבדך . את כל הגדולה וכו' . כל
הגדולות והנוראות , אשר עשה ה' למיטו לדוד , להגדילו מכף כל חייביו , ולהגדילו על
ישראל . (כ) ה' אין כמוך וגו' . ובשמואל (שם פסוק כ"ב) הוסיף הכתוב , ואמר :
על כן גדלת , ה' אלהים , פי אין כמוך , ואין אלהים זולתך , ככל אשר שיעני באזנינו .
(כא) ומי כעמך ישראל גוי אחר וכו' . עמה הם מיוחדים מכל הגוים ? מזה , אשר
הלך אלהים בעמנו , לפדותם לו לעם , כמו שכתוב (שמות י"ד) : אכי יוכא בתך
מכרים , מזה אט מיוחדים , שלא עשה זה לשום אומה בעולם . (כט) . וכן תרגמתי .
אשר הלך האלהים . ובשמואל (שם פסוק כ"ג) : אשר הלכו אלהים , לשון רבים ,
דרך כבוד , כמו שכתב שם רד"ק ז"ל . לפדות לו עם . שיעורו : לפדות לו לעם , וכן אמר
בשמואל (שם) : לשום לך שם גדולות ונוראות . ובשמואל (שם) כתיב באיני לשון :
ולשום לו שם , ולעשות לכם הגדולה ונוראות לארצך . לגרש מפני עמך אשר פדית
שמצרים גוים . ובשמואל (שם) : מפני עמך , אשר פדית לך ממכרים , גוים ואלהיו ,

ה ר נ ו ם א ש כ נ ז ו י

" ערלענטעסט , פֿעלקער אויזמריבעסט ? [כב] דוא בעשטימטעסט
 " דיין פֿאַלק ישראל דיר צום פֿאַלקע עוויגליך , אונד דוא , עוויגער ,
 " וואורדעסט איהר גאַטט . [כג] זאָ לאַס'ן נון , עוויגער , דאָ וואָרט ,
 " דאָ דוא איבער דיינען קנעכט אונד איבער זיין הויז שפראַכסט , בע.
 " וועהרט זיין עוויגליך , אונד טהוע , וויא דוא שפראַכסט !
 " [כד] יאָ ! עם ווערדע וואָהר , דיין נאַמע ווערדע גראָס אין עוויג.
 " קייט , דאָס מאַן זאַגען : " דער עוויגע צבאווה , ישראל'ס גאַטט , איזט
 " גאַטט פֿיר ישראל ! " דאָ הויז דויד'ס , דיינעם קנעכטעם , שמעהע
 " פֿעסט פֿאַר דיר ! [כה] דוא , מיין גאַטט , אָפֿפֿענבאַרטעסט דעם
 " אָהרע דיינעם קנעכטעם , דאָס דוא איין (קעניגליכעם) הויז איהם
 " בויעסט ; דאַרום פֿאַנד דיין קנעכט אַנלאַס , פֿאַר דיר צו בעמען .
 " [כז] דוא , עוויגער , ביסט דער וואָהרע גאַטט , אונד שפראַכסט
 " דיס גוטע איבער דיינען קנעכט . [כז] זאָ געפֿיל דיר נון , דאָ הויז
 " דיינעם קנעכטעם צו זענען , דאָס עם עוויג שמעהע פֿאַר דיר ; דען
 " דוא , גאַטט , זענגעטעסט עם , אונד עם איזט געזענגעט עוויגליך .
 " [א] נאָך דיזעם שלוג דויד דיא פלשתים , דעמיטהיגטע זיא ,
 אונד נאָהם גת אונד דיא דאָצו געהעריגען פלעצצע אויז איהרער

געוואלט

ב א ו ד

וחסרה עם מלת לגרש . והנה אחרי אשר הודה המלך דוד לאלהים על הטובות , אשר עשה
 ה' לו ולביתו (למעלה מזה פסוק י"ט) , ידבר עתה מהכבוד הגדול , אשר נכבד מאלהי
 הכבוד , להמליכו על עם יקר ונעלה כעמו ישראל . (כב) והתן את עמך ישראל לך
 לעם . ובשמואל (שם פסוק כ"ד) : ותכוון לך את עמך ישראל לך לעם , והענין אחד .
 (כג) הדבר אשר דברת על עבדך ועל ביתו יאמנעך עולם . ובשמואל (שם פסוק
 כ"ה) : הדבר , אשר דברת על עבדך ועל ביתו , הקם עד עולם . (כד) ויאמן . המלה
 הזאת לא באמרה בשמואל (שם פסוק כ"ו) , ופה היא מופסקת נטעם חלישא גדולה ,
 ועל פי זה תרגמתי אשכנזית . ה' צבאוח אלהי ישראל אלהים לישראל . ובשמואל
 (שם) : ה' נבואת אלהים על ישראל . (כה) גליה את אוון עבדך לכנות לו ביר .
 ובשמואל (שם פסוק כ"ז) : גליה את אוון עבדך , לאמר : בית אבנה לך . על כן מצא
 עבדך להחפלה לפניך . ובשמואל (שם) : על כן ינא עבדך את לבו , להחפלה חליך
 את החפלה הזאת . (כו) ועתה ה' אתה הוא האלהים . ובשמואל (שם פסוק כ"ח)
 הוסיף הכתוב , ואמר : ודברך יהיו אמת . (כו) ועתה הואלח לברך את בית עבדך .
 ובשמואל (שם פסוק כ"ט) : ועתה הואל וברך את בית עבדך . ומלת הואלח ענין רכין
 ומסן , כמוויאל מזה (שמות ב' כ"א) . כי אתה ה' ברבך וטבורך לעולם , ובשמואל
 (שם) : כי אתה ה' אלהים דברת , ומנרכתך יבורך בית עבדך לעולם .
 יח (א) את גת ובנותיה . ובשמואל (ח' י"א) : את מחג האמה , ואולי המחו
 הכול , אשר כתובו היו גת ובנותיה , הים נקרא מחג האמה , כמושכתנו
 רלביג